

Hrvatski nobelovac Ružička

Kad je 5. listopada kao ovogodišnji dobitnik Nobelove nagrade za kemiju proglašen izraelac Dan Shechtmanim, odlučio sam svima nama približiti prvog dobitnika Nobelove nagrade iz Hrvatske, Lavoslava Leopolda Ružičku, koji je Nobelovu nagradu za kemiju dobio još davne 1939. godine! Obilježavajući 100. obljetnicu Nobelove nagrade, HP-Hrvatska pošta je 2001. godine izdala seriju prigodnih maraka posvećenu hrvatskim dobitnicima Nobelove nagrade, među kojima je i poštanska marka posvećena Lavoslavu Ružički.

Obilježavajući 120. obljetnicu rođenja Lavoslava Ružičke HFD Vukovar i HP-Hrvatska pošta su 13. rujna 2007. godine organizirali uporabu prigodnog poštanskog žiga, koji je u uporabi bio samo taj jedan dan.

Lavoslav (Leopold) Ružička je rođen 13. rujna 1887. godine u Vukovaru, koji je tada bio dio Austro-Ugarske monarhije, u obitelji obrtnika i poljoprivrednika. Klasičnu gimnaziju Pohađao je u Osijeku, po završetku gimnazije opredjeljuje se za tehniku, no za nastavak školovanja odabire kemiju, vjerojatno nadajući se poslu u novo otvorenoj rafineriji šećera u Osijeku. Zbog teške svakodnevice i političke nestabilnosti, odlazi na Visoku tehničku školu u Karlsruheu u Njemačkoj gdje se kao student ističe u području organske kemije. U Karlsruheu Lavoslav Ružička uspostavlja uspješnu suradnju s Hermannom Staudingerom, glasovitim kemičarom, koji će 1953. godine dobiti Nobelovu nagradu iz kemije za otkriće makromolekula-polimera. Radeći sa Staudingerom, Lavoslav Ružička 1910. godine diplomira, kasnije i doktorira. svoju diplomu, te s Staudingerom odlazi u Zürich gdje postaje njegov asistent. Ružičkini prvi radovi bili su s područja prirodnih spojeva. Cijeli svoj život ostao je na tom području. Proučavao je strukture aktivnih komponenata biljke dalmatinskog buhača (*Pyrethrum cinerariifolium*).

Radeći, došao je u doticaj s kemijom tarpena - veoma interesantnog industriji parfema. Namjeravao je započeti samostalna istraživanja, te je uspostavio uspješnu i produktivnu suradnju s "Cie Company" (kasnije "Firmenich") u

Ženevi. Tijekom 1916.-1917. dobiva podršku najvećeg svjetskog proizvođača parfema Haarman&Reimer iz Holzmindena u Njemačkoj. 1927. godine postaje profesor organske kemije na Sveučilištu u Utrechtu u Nizozemskoj, gdje ostaje tri godine, a nakon toga se ponovno vraća u Švicarsku, gdje postaje vodeći stručnjak na području kemijske industrije. Ponovno u Zürichu, na "ETH"-u postaje profesor organske kemije i započinje najplodnije razdoblje svoje karijere. Proširuje područja svojih istraživanja, dodajući kemiji tarpena i steroide. Nakon uspješne sinteze spolnih hormona (androsterona i testosterona), njegov laboratorij postaje vodeći na polju organske kemije.

Lavoslav Ružička 1939. godine osvaja Nobelovu nagradu za kemiju „...za svoj rad na polimetilenima i višim tarpenima...“, zajedno s Adolfom Butenandtom koji Nobelovu nagradu dobiva „...za svoj rad na seksualnim hormonima...“. Odlaskom u mirovinu 1957. godine, Ružička svoj laboratorij ostavlja Vladimiru Prelogu.

Lavoslav Ružička je preminuo 26. rujna 1976. godine u Mammernu u Švicarskoj.

Godinu dana nakon smrti, 1977. godine, u rodnom Vukovaru u rodnoj kući Lavoslava Ružičke, nedaleko Dvorca Eltz, otvoren je Spomen muzej nobelovca Lavoslava Ružičke, koji je prikazivao originalne dokumente, predmete iz radnog kabineta i rodne kuće te zbirkom medalja, plaketa i vezanih uz život i rad poznatog nobelovca, priznanja s posebnim naglaskom na otkrićima u području organske kemije. Tijekom Domovinskog rata Muzej je, nažalost, uništen do temelja; ostali su samo vanjski zidovi. Uništen je i veći dio muzejske zbirke, dok je dio zbirke, koji je bio spašen i evakuiran u prostore Gradskog muzeja, otuđen s ostalom vukovarskom muzejskom građom.

Zgrada Spomen muzeja Lavoslava Ružičke je 2005. godine ušla u program obnove, a muzejska zbirka se pokušava obnoviti i rekonstruirati, koliko je to moguće obzirom na uništene originalne dokumente.

